דולפינים ומאהבים אחרים

אלירן ארזי

לא ידעתי דבר על דולפיני נהר לפני שהגעתי אל בני האַנְדוֹקָה באמזונס, אבל חודשים ספורים לאחר התחלת מחקר השדה כבר שמעתי על מעלליהם מכל המשפחות שחייתי עימן. הם תמיד תוארו כיצורים מרושעים, אבל מקור הרשע נותר תעלומה. "דולפינים הם בני אדם", הסבירה לי רוסה. "הם לא סתם בני אדם, הם בני אדם רעים. הם לובשים צורה ופושטים צורה. מי שטיפש מספיק ללכי שבי אחריהם – מהר מאוד יקדח מחום, ישקע בשיגעון ובהזיות ולבסוף ימות, ולא יהיה שום מזור למחלתו"

נובמבר 2026

"ח תיכת מניאק, הדולפין הזה", רטן דרודה כשנכנס הביתה. נדרש לו רגע להתרגל למעבר החד מהשמש העזה שבחוץ לאפלוליות הקרירה של פנים הבית בטרם הבחין במבטים המאוכזבים שנעצנו, אשתו רוסה ואני, בידיו הריקות. נהר הקָקֶטָה אכזב שוב. חלפו שבועיים מאז התחלתי את עבודת השדה שלי בקרב האַנְדוֹקָה באמזונס של קולומביה, ועיניי התרוצצו במבוכה בין שני הקשישים. מה קשור דולפין עכשיו? רוסה התנדבה להסביר: "דרודה השאיר פיתיונות בנהר, ונראה שדולפין גנב את הדגים שנתפסו בהם".

דרודה הנהן.

הדגה הייתה עלובה למדי מאז הגעתי, וכשרוסה הכינה ארוחת צהריים "של לבנים" מהאורז והעדשים שהבאתי מהעיר, היא ובעלה העלו זיכרונות מימים שבהם הנהר היה נדיב יותר. פעם אחת, היא סיפרה, סבא שלה תפס שלל עצום של דגים כשהשליך למים צמחי בַּרְבַּסְקוֹ רעילים. הדגים נחנקו בהמוניהם, והוא גרף אותם לסלים. אפילו דולפין הוא תפס אז, היא אמרה, והוסיפה באגביות: הוא לא אכל אותו, כמובן.

"ולמה לא לאכול את הדולפין?" שאלתי. השבועיים במחיצתם הספיקו כדי לטעת בי את הרושם שעוד לא נברא בעל חיים שהאנדוקה יצליחו להניח עליו את ידם ולא יאכלו אותו.

״כי דולפינים הם בני אדם״, רוסה אמרה כאילו זה הדבר המובן מאליו בעולם. ״וחוץ מזה, הבשר שלהם מסריח נורא״.

דולפינים הם לא סתם בני אדם, היא המשיכה: הם בני אדם רעים. הם לובשים צורה ופושטים צורה. אבא שלה הזהיר אותה: אל תתפתי לגברים זרים כשאת רוחצת בנהר, נאים ככל שיהיו. הם עלולים להיות דולפינים בתחפושת. מי שטיפש מספיק כדי ללכת שבי אחריהם - מהר מאוד יקדח מחום, ישקע בשיגעון ובהזיות ולבסוף ימות, ולא יהיה שום מזור למחלתו.

תראה מה קרה במעלה הנהר, רוסה אמרה. גבר ואישה, שניהם יפים ואלגנטיים, נכנסו לבר באחד הכפרים. הם היו לבושים טיפ טופ, בבגדים לבנים למשעי ואביזרים יוקרתיים: חגורה, שעון, כובע. הגבר הזמין משקה אחר משקה והאישה ישבה לצידו בשקט. בעל המקום קלט שמשהו אינו כשורה, אבל לא ידע מה בדיוק. הלקוחות האחרים כמו היו נתונים תחת כישוף: הגברים הוקסמו מהאישה, והנשים היו מרותקות אל הגבר. מתישהו במהלך הלילה השניים נעלמו. המקום האחרון שבו נראו היה בגדת הנהר. כשעלה השחר, אנשי הכפר מצאו בנקודה הזאת בדיוק את האביזרים המהודרים, אלא שהם שינו צורתם: החגורה הופיעה כצלופח, השעון היה לסרטן. הכובע היה לחתול ים, ולפתע כולם הבינו את ייעודו: להסתיר את חור הנשימה שבכיפת הראש. הזוג המסתורי לא היו אלא דולפינים בכסות אדם.

״כאלה הם הדולפינים״, הפטירה רוסה.

ניסיתי להקליל את האווירה: ״כשהייתי קטן לקחו אותי לראות קרקס דולפינים, היה בישראל מקום מיוחד בשביל זה״.

רוסה לא התרשמה. ״אתה מדבר על דולפינים של מים מלוחים, אבל זה משהו אחר. אלה שכאן, בנהר, הם רעים״.

אבל אני בשלי: ״לפני הרבה שנים, אישה אחת התחתנה עם דולפין בריף שבדרום המדינה״. רוסה העוותה את פניה כאילו היא עומדת להקיא והחליפה נושא.

להפוך לבני אדם

תפיסות כמו אלה של רוסה, שלפיהן חיות היער ויצורי הנהר ניחנים בהכרה, נפש ורוח כמו אלה שיש לבני אדם, הן שמשכו אותי אל האמזונס מלכתחילה. מבחינת האנדוקה ועמים אחרים באזור, הישויות הללו עשויות להופיע בדמות עצים, חיות וצמחים, אבל תחת הכסות הפיזית הזאת פועמים רצונות, מחשבות, פחדים ומנהגים תרבותיים כמו־אנושיים. חייתי עם האנדוקה במשך יותר משנה כדי לחקור לעומק את התפיסות הללו, וכל משפחה שגרתי אצלה לימדה אותי דבר מה נוסף. שאלת המחקר האנתרופולוגית שניסחתי בטרם עליתי על המטוס לקולומביה נגעה למושגי הכוח שלהם: תהיתי כיצד ייראה כוח בעולם שבו גם ישויות לא־אנושיות - כמו הדולפין - הן אנושיות בדרכן. במבט לאחור, ייתכן שהעניין שלי לא היה אקדמי גרידא. המילה "כוח" כאילו הפעילה עליי מעין, ובכן, כוח, שהיה סמוי

מעיניי. השתוקקתי למפגש בלתי אמצעי עם משהו בעל עוצמה: החיים והמוות שמשתרגים זה בזה ליצירתו של היער; החוכמה העמוקה של הילידים הקשובים לרחשיו. רציתי לחוות את הכוח הזה, להתבונן בו, לפענח אותו. להתרסק לתוכו.

מי שמגיע אל האנדוקה בציפייה לפגוש "שבט מבודד" נכונה לו אכזבה. החליפין עם האדם הלבן תופסים מקום מרכזי במסורות האנדוקה, ממש כמו היחסים עם חיות היער. המיתולוגיה של האנדוקה מזהה את כל מי שזר ליער ולאורחותיו עם מורד נהר הקקטה - הכיוון שבו הקקטה נשפך לנהר האמזונס, הכיוון שבו האמזונס נשפך לאוקיינוס - משום שמשם הגיעו לאזור האירופים הראשונים, סוחרי העבדים, כבר במאה השבע־עשרה.

אדם תמורת גרזן, זה היה שער ההמרה שלפיו סחרו האנדוקה בעבדים. כלי המתכת החדשים סייעו להם לחטוב עוד עצים, לשתול עוד גידולים, ובאמצעותם לקיים חגיגות טקסיות כדי לשוחח עם רוחות הטריטוריה, לפייס אותן. עד סוף המאה התשע־עשרה הביקוש לעבדים שכך, והאנדוקה גילו שהסוחרים שהגיעו לשטחם מתעניינים יותר בגומי עבור תעשיית הרכב המתפתחת. אולם התברר שסחר החליפין בכלי מתכת תמורת גומי היה עסקה עם השטן: החברה הפרואנית קאסה אראנה השתלטה על האזור ושעבדה את האנדוקה ואת שכניהם, הרעיבה אותם, גירשה אותם מאדמותיהם ורצחה בהם בהמוניהם. ב־1908 עמד מספרם על כעשרת אלפים איש ואישה; במחצית שנות השלושים הוא צנח לכמה עשרות ניצולים. אלה שבו לאדמתם ובנו מָלוֹקָה, בית גדול למגורים ולחגיגות, כדי לרפא את פצעי הטריטוריה. זה מה שאפשר להם, כך הם אומרים היום, לשוב ולהפוך לבני אדם.

האנדוקה שבו לא רק לאדמתם אלא גם להפקת גומי, אם כי בתנאים סבירים הרבה יותר, ובעשורים שלאחר מכן הם השתתפו בכל בוננזה כלכלית שסחפה את האזור. הם צדו יגואירים עבור פרוותם, דגו דגים בכמויות מסחריות כדי לשלוח לבוגוטה, ושלחו ידם בכריית זהב. כיום שלוב עולמם לבלי הפרד בעולם הלבנים. הם חיים לצד מתיישבים משאר חלקי קולומביה, נוסעים מעת לעת אל הערים, ודרך עליות המחירים בחנויות הכפר הם חשים את הדיהן של מלחמות בצד השני של העולם. קהילתם מונה כ-260 בני אדם. המדינה מכירה באדמתם כשמורה ילידית, אולם שפתם הולכת ונכחדת - רק בני החמישים ומעלה עדיין דוברים אותה; ולעיתים הם תוהים עד כמה הם בכלל ילידים.

בשפתם של האנדוקה, המילה "דולפין" - *amąnąˉ* - היא דווקא מילה זרה. מקורה באחת משפות הטופי־גוארני, שדובריה, ילידים מהאזורים שהפכו לימים לברזיל, תיווכו בסחר העבדים עם הלבנים. הופעתה של המילה בצורות כמעט זהות בשפותיהם של העמים הילידיים לאורך נהרות הקקטה והפוטומאיו, חרף ההבדלים העמוקים בין השפות הללו, מעידה עד כמה חדש הפלרטוט שלהם עם הדולפין. האנדוקה ושכניהם חיו כציידים על הנחלים הקטנים במעבה היער, והתקרבו לנהרות הגדולים ככל שהתעצם המסחר במאה התשע־עשרה. בתוך כך, הם שאלו את השם הטופי־גוארני עבור היצור המשונה שבו נתקלו בנהרות הללו: שובב ואינטליגנטי, מגיח מפעם לפעם כדי לנשום אוויר, כמו אדם שחי מתחת לפני המים.

המדע המערבי, מצידו, מכנה את דולפין הנהרות האמזוני Inia geoffrensis ומספר שאבותיו היו בסביבה לפחות עשרה מיליון שנה, מאז נסוג הים הקדמון נסוג מחלקה הצפוני של דרום אמריקה ודולפיני האוקיינוס שנלכדו בנהרות הסתגלו לסביבות מים מתוקים. כיום, גון עורם הוורוד הופך את דולפיני הנהר לאטרקציה תיירותית. בשל גופיהם הגדולים וכמויות המזון הגדולות שהם צורכים, הם פגיעים במיוחד בתקופות הבצורת שהולכות ונעשות תכופות יותר, אז נעלמים הדגים מהנהרות המתייבשים וטמפרטורת המים עולה.

תחומו של הדולפין

לא ידעתי דבר על דולפיני נהר לפני שהגעתי אל האנדוקה, אבל חודשים אחדים לאחר התחלת מחקר השדה כבר שמעתי על מעלליהם מכל המשפחות שחייתי עימן. כמו בסיפוריה של רוסה, הם תמיד תוארו כיצורים מרושעים, אבל מקור הרשע הזה נותר תעלומה.

ימי עבודת השדה עברו עליי בניסיונות חוזרים ונשנים להשתלב בפעילויות הציד, הדיג ועיבוד הגנים, אלא שתמיד הייתי בהן לטורח יותר מאשר לתועלת. פעילות אחת שדווקא כן הצטיינתי בה הייתה הכנת קוקה, אבקה ממריצה ירוקה שנקראת באזור הזה מַמְבֶּה כדי להבחין אותה מגרסתה הלבנה, הלא חוקית. המלאכה הכמעט יומיומית הזאת כללה את קטיף עלי הקוקה, קלייתם, כתישתם, הוספת אפר וסינון התערובת. לפי האנדוקה, האבקה המתקבלת, הדקה מן הדק, מכילה את רוחו של אב מיתולוגי, ובאמצעות צריכתה ניתן לתקשר איתו ועם אדוני היער - הרוחות השומרות על החיות, שאת רשותן יש לבקש כדי לצוד בלי לסבול מנחת זרוען. בזכות הכנת הקוקה רכשתי את אמונם של הגברים שישבו עימי מדי ערב בַּמַמְבֶּאָדֵרוֹ, המרחב המוקדש להכנת הממבה ולצריכתו. ככל שהשעות נקפו והקוקה הלכה ונערמה בחלל הפה והתפשטה במחזור הדם, כך עברו יושבי הממבאדרו מדברי רכילות ושיחות על פוליטיקה אל רזי המיתולוגיה. אולם כאשר הזכרתי את הדולפין המסתורי, המארח היה מזעיף כלפיי את גבותיו וקורא: ״דולפינים לא נכנסים לממבאדרו שלי!״

הערות כאלה, מן הסתם, רק גירו את סקרנותי עוד יותר.

ואז נכנסתי בעצמי לתחומו של הדולפין.

בערך אחת לשבוע נהגתי להתיישב בסירה ולהצטרף למארחיי, שנסעו לכפר במעלה הנהר למכור את תוצרתם. באחת הנסיעות הללו, ארבעה חודשים לתוך עבודת השדה, עליתי לכפר עם מיז׳ר, שניסה למכור את בשר הפקארי - מעין חזיר בר - שהוא צד באותו בוקר. מיז׳ר לא מצא קונים, ואחר הצהריים ירדנו בנהר בחזרה לביתו כשפיסות הפקארי מוטלות ביניינו. השמש שקעה לאיטה אל מימי הקקטה ושטפה בגוני ורוד, כתום וצהוב את היער, שנמתח משתי גדותיו עד האינסוף. לפתע חשתי בריח מוזר מציף את האוויר, מתוק ומבחיל, מרומם ומחליא; זה היה ניחוח עוצמתי, מהמם. לא היה מקום לבלבול: זה לא היה ריחו של פקארי מבותר, שמריח כמו בית שחי מיוזע. זה היה ריח אחר לגמרי - נגיד,

כמו של קוביית שוקולד שבילתה בתוך גרב מלוכלכת; מין ריח מושך ודוחה בעת ובעונה אחת, שהפך את השקיעה המוכרת על הקקטה זרה לחלוטין, כאילו הנהר פשט את הנוף מעל גופו והפך אותו, בטנתו כלפי חוץ.

״מה זה הריח הזה?״ שאלתי את מיז׳ר, והוספתי בחוסר זהירות: ״הוא נעים״.

״נעים?!״ הזדעק מיז׳ר. ״זה הריח של הדולפין. גועל נפש!״

״נכון, נכון״, מלמלתי. אז כבר הספקתי ללמוד שקורבנותיו של הדולפין אינם חפים מפשע, כי הדולפין תופס כל פעולה שמחקה את התנהגותו כאות חיבה כלפיו. התזת מים בעת רחצה בנהר, למשל, מזמינה אותו לשחק; משיכה באף - אפילו בבית, בלב היבשה - קוראת לו ממרחקים, כי היא מזכירה את קולו כשהוא מגיח אל פני המים לנשום אוויר. מכאן שלקשקש באמצע מרחב המחיה שלו, לא פחות ולא יותר, על כמה הוא מריח טוב - זה כבר חוסר אחריות מוחלט.

״אתם לא תאמינו״, אמר מיז׳ר להוריו בערב, כשישבנו לאכול את בשר הפקארי. ״אלירן אוהב את הריח של הדולפין! הוא אמר ככה כשירדנו בנהר״.

הוריו נענעו בראשם במורת רוח.

״לא עושים דבר כזה״, נזפה בי אימו. ״לא מתעסקים עם דולפינים!״

אבל מיז׳ר, שהיה באמצע שנות השלושים ורק מעט יותר מבוגר ממני, לא יכול להתאפק מלהתגרות בי. ״הלילה תחלום על בחורה יפה״, הוא אמר, ״ואם תדחוף לה את הגואמה שלך״ - פרי בעל תרמיל מוארך שגדל מחוץ לבית - ״זה יהיה הסוף שלך!״

השמועה על חיבתי לדולפינים פשטה במהרה בקרב משפחתו המורחבת של מיז׳ר. ההסבר של אחד מבני דודיו לגבי הריח - ״זה הבל הפה של הדולפין כשהוא עולה לנשום״ - העביר בי צמרמורת.

מיניות אגרסיבית

באותו לילה אכן הגיע אליי הדולפין. הגוף שלי היה מונח בערסל בלב המלוקה, עטוף כילה צפופה - אבל רק לכאורה; למעשה, הייתי בחדר כיתה כלשהו, מסתבך בגופו של חבר מהתיכון, שהפך, בלב האקשן, לחבר מהצבא בעל אותו השם. התעוררתי משועשע: מה מיז׳ר יגיד על כך ששכבתי עם שני דולפינים?

אבל לא סיפרתי על כך לאף אחד.

אחד המנהגים היפהפיים של האנדוקה הוא לחלוק עם בני משפחתם את חלומותיהם מדי בוקר, כאילו היו עוד מנה בארוחה לצד תבשיל הדגים והקפה הממותק מדי. בתוך כמה שבועות, השיחות הללו גרמו גם לי לזכור את חלומותיי, ושמחתי כשיכולתי להשחיל לשיחה גם חלום משלי. מבוקר לבוקר, כך קיוויתי, התקדמתי בהרכבת הפאזל של פירוש החלומות לפי גישתם של האנדוקה. שכן "חלום" בשפה

הילידית הוא *knei*, שפירושו "מישהו אמר"; כפי שאותו מישהו חסר שם וזהות, כך גם המסר של דבריו מוצפן לעד בסמלים. אדם בחלום מייצג חיה או רוח יער, ואילו חיה מסמלת אדם. לכן מי שפוגש בחלומו אדם זקן - מומלץ לו להימנע משוטטות ביער, שם הוא עלול להיתקל באנקונדה קטלנית; ואילו מי שבחלומו יוצא כשידו על העליונה מקטטה עם אדם, או עומד בפיתויה של אישה יפה, מומלץ כי יצא ליער, רובה בידו, כדי לצוד את החיה הממתינה לו. חלום על אכילה עם אדם אחר מנבא מחלה, שכן החולק עם החיות את מזונן משול למי שהצטרף לעולמן. אם כך, ברור שסקס בחלום מנבא אסון נורא שבעתיים.

לכן כשהתיישבתי לארוחת הבוקר למחרת, שמרתי את החלום לעצמי. תוכנו הביך אותי, וידעתי כיצד מיז׳ר ומשפחתו יפרשו אותו. בשבועות שלאחר מכן עמדתי על המשמר ועקבתי אחר כל כאב ראש או ברכיים, התעטשות או שיעול, כל מה שיאותת על מחלה. אבל כלום: דווקא אני נשארתי בריא בשעה שכל הסובבים אותי קדחו ממלריה. פירוש החלום נראה שגוי, וביקור הדולפין המחופש - פרי של אוטוסוגסטיה גרידא.

ואז, כמה לילות לאחר שעברתי מבית משפחתו של מיז׳ר לביתו של דוּפִי, המנהיג המסורתי הבכיר של האנדוקה, אמר לי דופי בנימה אגבית ביותר: "אני יכול לספר לך על הדולפין".

נרעדתי מהפתעה, אולי מבהלה. ישבנו בממבאדרו, ונדמה שהשיחה שלנו טובעת בבליל קולות היער שעטפו את המלוקה מבחוץ כמו שמיכה עבה, חונקת. צרצרים קדחו ללא הרף אל תוך הלחות והחשכה, וקרקורי הקרפדות נשמעו מכל עבר, רגע הולמים, רגע נסוגים, כפעימות ליבו של היער עצמו.

"לא מפחיד אותי לדבר עליו", המשיך דופי. בניו ישבו לצידו. "אני מכיר את סיפור המוצא של הדולפין, וכשאני מספר אותו אני כאילו אומר לדולפין: אני יודע מי אתה, אני יודע מה עשית, אז תתבייש לך ואל תבוא הנה!"

הוצאתי את הרשמקול מהכיס בזהירות, מחשש שכל תנועה גסה תגרום לדופי להתחרט. אבל הוא התחיל לספר.

פאסי, שם שפירושו "טפיר ירוק", היה עסוק בהכנות לקראת חגיגה טקסית במלוקה שלו, ולפתע התחוור לו שזה זמן מה לא ראה את אשתו. הוא שאל את אנשיו אם ראו אותה וחיפש אותה בין הנשים הרבות שעמלו על הכנת המזון לחגיגה, ואחר כך בגנים שלה, בין שיחי היוקה. לבסוף, כשפילס את דרכו בין קני הבמבוק שעל גדת הנהר, הוא מצא אותה, אך לא האמין למראה עיניו: הנה אשתו שוכבת עם לא אחר מאשר אחיה. פאסי הזועם צבע את חוד חניתו באדום העז של פרי האצ׳יוטה והטיל אותה בשני האחים. הוא הרים מהאדמה את שני הגופים העירומים, המשופדים זה לזה, והשליך אותם לנהר, ושם הפכו מייד לדולפינים. המים הקרים שניתזו עליו גרמו לו לרעוד; זה היה אות ראשון למחלת־נקמת הדולפין. האח והאחות שחו במורד הנהר, גופיהם דבוקים זה לזה, פניהם פונים זה אל זה, בתנוחה המיסיונרית המועדפת עד היום הן על בני אדם הן על דולפינים.

כשדופי סיים את סיפורו נותרנו דוממים. האש שדלקה בפינת המלוקה כבר דעכה, ואפלה רבצה בחלל הבית. אבל דווקא בחשכה יכולתי לזהות, כעת בבהירות רבה יותר, את קווי המתאר של הדולפין. לא היה אפשר להפריד את תאבונו המיני המוגזם מתשוקותיו האסורות. בחברה שבה גברים ממירים תוקפנות בחילופי נשים, כמו בתיאוריית הברית הקלאסית של קלוד לוי־סטרוס, גילוי עריות בין אח לאחות מוציא את האחות הלכה למעשה ממעגל חילופי הנישואים. גבר ששוכב עם אחותו כמו מסרב לתת אותה לאחר, חוסם את האפשרות שיריבו יהפוך לבעל ברית, ובכך בוחר באלימות.

יתרה מזו, השלכת האחים למורד הנהר - הכיוון שממנו הגיעו הלבנים לטריטוריה של האנדוקה - מרמזת על זיקתו של הדולפין לזרים הללו. הזיקה הזאת בולטת במיוחד באמזונס הברזילאי, שם עמים ילידיים וגם קהילות דייגים מעורבות יודעים לספר על הדולפין הוורוד, ששמו בפורטוגזית, Boto-cor-de-rosa, מתגלגל על הלשון כפי שמחרוזת פנינים נפרשת על צוואר. הדולפין מפתה את הנשים הנשבות בקסמו ללכת בעקבותיו לערים נפלאות מתחת למים, שבהן ארמונות נשקפים מכל פינה והמדרכות מרוצפות זהב. תושביהן נהנים ממותרות שבדמיונם של תושבי הכפרים באמזונס הם מנת חלקו של כל עירוני באשר הוא. בקהילות הנהר הללו, כל אימת שגבר לא מוכר מופיע בחגיגה מקומית, הנשים מצוות להיזהר, שכן הוא עשוי להיות דולפין במסווה.

ההתעקשות בסיפורים הללו על צבעו הוורוד של הדולפין אינה מקרית. הזכרים הבוגרים הם אלה שצבעם נוטה להפוך לוורוד, בשל ריכוז המלנין הנמוך בעורם ובשל הצלקות הרבות שמותירות בגופם קטטות חוזרות ונשנות על נקבות. הנה כי כן, זיקתו של הדולפין למיניותם האגרסיבית של לא־ילידים מתחדדת והולכת: האירופים חדרו לאמזונס בחבורות של גברים הרפתקנים עם חיבה לאלימות, דרך אותם נהרות רחבי ידיים שבהם שוחים הדולפינים. כמו האח הדולפין במיתוס האנדוקה, הנוכרים הללו גילו עניין מועט ביותר בהדדיות ביחסי החיתון, והדבר יצר חוסר איזון מובהק: לאורך ההיסטוריה, יותר גברים אירופים נישאו לנשים ילידיות מאשר גברים ילידיים לנשים אירופיות.

כאמור, בחשיבה של האנדוקה, כמו בתיאוריית הברית של לוי־סטרוס, היעדר הדדיות ביחסי חיתון קשור באלימות. בלילה אחר, כשדופי סיפר לי גרסה משלימה של מיתוס הדולפין, הוא הסביר כיצד צאצאי האח והאחות שחו במעלה הנהר, אל כפרו של פאסי, כדי לנקום את חרפת הוריהם. הם חזרו כלעומת שבאו רק כשאנשיו של פאסי השכילו לפייס אותם באמצעות מנחות של קוקה וטבק - אפיזודה שהאנדוקה מציינים עד היום באחת מחגיגותיהם הטקסיות, שנועדה להגן עליהם מפני אלימות מצד לא־ילידים. בעשורים האחרונים הם ערכו את הטקס הזה כמה פעמים כדי להבטיח שלא ייפגעו מחילופי האש בין הצבא לגרילה.

היטמעות בעולם הלבנים

ככל שהלך והתחוור לי הקשר בין דולפינים ללבנים, כך תהיתי על המשמעות העמוקה יותר של הסיפורים הללו - משמעות שנדמה כי היא סמויה מעיני המספרים והמאזינים גם יחד: כאשר יושבי האמזונס מגוללים את מעללי הדולפין, אם הם מודעים לכך אם לאו, הם מתריעים זה בפני זה על הסכנות של

״היהפכות ללבנים״. מי שהופך ללבן נוטש את הקהילה שבה גדל ונכנס אל עולם מקביל, כמו זה שמתחת למי הנהר - עולמו של האדם הלבן - ומשפחתו מאבדת אותו לעד.

כששמעתי את סיפוריו של דופי, רציתי גם אני לומר לדולפין: ״אני יודע מי אתה, אני יודע מה עשית, אז תתבייש לך ואל תבוא הנה!״

אבל אז הדולפין מצא שוב את דרכו אל ערסלי ולפת אותי בחלומי, הפעם במסווה של בחור מבוגוטה שיצאתי איתו.

כמה ימים לאחר מכן הופיעו עקבות יגואר על השביל המוביל מהמלוקה של דופי אל המעגן הקטן שעל נהר הקקטה. במשך השבוע ההוא בני המשפחה חששו ללכת בשביל, במיוחד לבדם. יום אחד, כשאמרתי שאני חושב ללכת למעגן בתקווה לקליטת טלפון טובה יותר לאורך הנהר, אחד מבניו של דופי הזהיר אותי מפני היגואר. דופי, לעומתו, הרגיע אותי. אין לי מה לפחד, הוא אמר, כי יגוארים לא אוהבים את ריחו של האדם הלבן - ריח של סבון, של בושם; אותו הריח, הוא הוסיף, שמושך את הדולפין.

כשהגעתי לקקטה באותו אחר הצהריים התקשרתי למאהב מבוגוטה, אבל הוא לא ענה. התיישבתי על גזע עץ כרות והבטתי בנהר. מימיו כבר התחילו להאדים עם השמש השוקעת. ריח הדולפין, שנישא עם משב רוח סורר, הכה בי שוב. ריחות ומשיכה, חשבתי: לפחות הם פועלים בשני הכיוונים. חשבתי גם: האונייה ההיא, שדופי סיפר לי עליה, בוודאי טבעה לא רחוק מפה.

האירוע הזה התרחש אי אז לפני רצח העם שחוללו הפרואנים, בעבר רחוק מספיק וקרוב דיו כדי שההיסטוריה והמיתוס יקרסו זה לתוך זה. בימים ההם, סיפר דופי, היה קלאן (תת־שבט) שנקרא על שם ציפור הקָקַמְבְּרָה. אנשי הקלאן ההוא נהגו לתפוס את דגי הקקטה בכמויות גדולות, להמליח אותם ולסחור בהם עם סוחרים ממורד הנהר תמורת גרזינים וטובין אחרים. יום אחד התקרבה לכפרם אונייה לא מוכרת. אנשי הקקמברה טיפסו על הסיפון בהתלהבות רבה והתפעלו מהחפצים האקזוטיים שעליה. הם חבשו כובעים לראשיהם, התיזו על עצמם בשמים והתבוננו בפניהם בראי. לפתע התירו הסוחרים את חבל העגינה והאונייה הפליגה לדרכה, כשאנשי הקקמברה לכודים על סיפונה. בבת אחת התברר כי הפריטים מקוללים: מי שחבשו כובע לקו בכאבי ראש, מי שהתיזו על עצמם בשמים חלו בשפעת, ומי שהתבוננו במראה יצאו מדעתם. במורד הנהר האונייה טבעה, ועימה כל אנשי קלאן הקקמברה. הסוחרים, לחש דופי, לא היו בני אדם של ממש, אלא דולפינים במסווה - אדוני הנהר שנקמו את הדיג המוגזם.

התקשרתי בשנית; שוב אין מענה. בדרכי חזרה למלוקה, פתאום לא יכולתי שלא לראות באור אחר את האשפה המפוזרת לאורך השביל. כל המזבלה הזאת שצמחיית היער ניסתה נואשות לבלוע לתוכה - בקבוקי שמפו ריקים, ג׳ריקנים שפעם הכילו דלק, פאנלים סולאריים שעבדו לרגע, שקיות פלסטיק שבהן ארזו קניות בכפר או בבוגוטה - נראתה לפתע מבשרת רעות. מה אם האנדוקה מרגישים פגיעים יותר לדולפין דווקא משום שהדולפין חש בדבר מה ״לבן״ בהם - משיכה למוצריהם של הלבנים ולנוחות שהם מציעים? ייתכן שככל שהאדם נהיה דומה יותר לדולפין, כך הוא הופך חשוף יותר למשיכתו?

אולם סכנת הדולפין אינה נובעת רק מהיטמעות בעולם הלבנים; היא עמוקה יותר, עמוקה כמו התשוקה עצמה. הדולפין נמצא בחברתם הרעה של יצורים פתייניים אחרים שאינם קשורים כלל לאדם הלבן. חבריי מקרב האנדוקה נהגו לספר על הטפיר שמפיל בפח נשים נשואות באמצעות התחזות לבעליהן; על השלשול שמטפס לערסליהן בלילה ומעבר אותן בנוזל צמיגי שהורג אותן במהלך הריונן; על האייל, שמופיע בגניהן של נערות צעירות במסווה של גבר נאה. גם גברים, מצידם, חשופים לסכנות. ציידים בודדים במעבה היער, שמחשבותיהם נודדות אל מאהבות רחוקות, עלולים להיתקל שם ברוח בשם פִידוּ. פידו תופיע בפניהם כאישה יפהפייה ששערה הארוך גולש על כתפיה, ותיקח את חייו של הגבר שייענה לה. זקני האנדוקה יודעים לספר על בחור צעיר מעם היוקוּנָה השכן שמצא כך את מותו בשנות הארבעים, כשעבד עם הוריהם בהפקת גומי ביער. אותו צעיר נהג להתפאר בסיפורי הוללות ולהתגאות ברשימת הנערות שמחכות לשובו. יום אחד, כשהגיע לעץ גומי מרוחק, מצא לידו נערה יפה עירומה. הוא פצע את גזע העץ באבחות מצ׳טה; הנוזל הלבן, הסמיך, ניגר מתחת לקליפה, והנערה קירבה דלי ואספה אותו לתוכו. היוקונה לא יכול להתאפק, והם שכבו בו במקום. מייד אחר כך היא נעלמה, והוא נשאר מוטל על אדמת היער, חלוש. עד מהרה חומו עלה והוא נתקף הזיות, ולבסוף מת.

כשרשמתי סיפורים כאלה מדי ערב במחברת השדה שלי, התקשיתי להאמין להם. איך אפשר לחשוב שרוח יער היא אדם של ממש? כיצד אפשר להתבלבל בין גבר או אישה בשר ודם ובין יציר דמיונך? ציינתי ליד הסיפורים באיזו נימה הם סופרו לי. לעיתים הנימה הייתה משועשעת, ובכל זאת הסתתר בה גרעין של אימה.

כוחו של הדולפין

לאחר שעזבתי את השמורה של האנדוקה בקיץ 2019 שהיתי שבועיים בעיר לטיסיה, בירת מחוז אמזונס של קולומביה, בחברתה של רוסה, שעברה לשם לצורך טיפול רפואי בבנה. יום אחרי יום, בראיונות מרתוניים שנמשכו שעות, הקלטנו סיפורים משוגעים על אנשים שהופכים לחיות, על דולפינים ורוחות פידו, על ראשי גברים כרותים שיושבים כטפילים על כתפי אהובותיהם, על רגלי טפיר שמתרוצצות ביער, מנותקות מגוף. רוסה גם סיפרה לי על אִימה, שלקתה ב״מחלת איילִ״ איטית אך עיקשת שכרסמה בגופה ובנפשה מאז אותו אחר צהריים בנעוריה שבו חדלה לרגע לעקור יוקה משהבחינה מולה בבחור נאה ולא מוכר. היא הפכה חסרת מנוח ואיבדה תיאבון, הלכה ורזתה, זנחה את עיסוקיה והתמידה רק בדבר אחד: היא שבה וחזרה לגן באותה שעת בין ערביים, בתקווה שהפעם אותו בחור יהיה שם.

לקראת פגישתנו האחרונה התקשרתי לרוסה וביקשתי לבטל. כבר אספתי מספיק מידע, התנצלתי. אבל האמת היא שהייתי מותש, ראשי הלם בחוזקה מאז הלילה הקודם וחום נמוך אחז בי, כאילו גופי מונח על אש קטנה. חשתי בחילה. הסיפורים האלה לא עושים לי טוב, התחלתי לחשוב. כאילו אותו כוח שהיה אצור בהם, הכוח של היער, של חוכמת יושביו - הכוח שחיפשתי - החל לפעול נגדי.

כשעליתי על המטוס בחזרה הביתה, חשתי הקלה עצומה. בפריז, שבה התגוררתי אז לצורך לימודי הדוקטורט, כוחם של הדולפין וחבר מרעיו הלך ודעך. הם היו לקוריוזים שהייתי מביא איתי לארוחות ערב, כמו בקבוק יין אדום. וכך זה נמשך זמן מה. אולם שנה לאחר שעזבתי את השדה, אותו הכוח הכה בי

שוב.

כשבאתי מצרפת לביקור בארץ במרץ 2020, בשעה שמגפת הקורונה צברה תאוצה ברחבי העולם, נדרשתי להיכנס לבידוד של שבועיים. רחובות פלורנטין המו מחוץ לחלונות הסאבלט שלי, אבל אני שקעתי ביומני השדה ותהיתי כיצד להתמודד עם מסת המידע שרוחשת בהם. ופתאום, מבין השורות, קפצה לעיניי פיסת רכילות ששכחתי ממנה לחלוטין, רכילות שכמה אנשים בקהילה סיפרו לי פעם בנימת שחוק. פידו, כך הם אמרו לי, ניסתה לפתות פרופסור בעל שם, אנתרופולוג שמתמחה באזור. שנים רבות קודם לכן, כשיצא איתם למסע למיפוי אתרים קדושים בטריטוריה שלהם, הם חנו ללילה בלב היער. הם הפצירו בו לתלות את ערסלו קרוב אליהם, אבל הוא, משום מה, שמר על מרחק. באמצע הלילה האנדוקה זינקו למשמע צעקתו. הפרופסור, חיוור ורועד, טען שבחורה יפה ובהירת עור נכנסה לערסל. מלוויו, בפרצוף ״אמרנו לך״ מעצבן אך מתבקש, האירו לתוך הערסל בפנס ומצאו שם - להפתעתו, אך לא להפתעתם - שערה ארוכה ובלונדינית, מזכרת צנועה מהרוח שהפכה בחיקו לבשר. הפרופסור ההמום הניח את השערה בקופסה והתכוון להציג אותה בפני תלמידיו בעיר, אבל עד שהגיע לאוניברסיטה היא כבר נעלמה.

כשנתקלתי באנקדוטה הזאת, העולם נראה אפוקליפטי. מספר הנדבקים בנגיף החדש והלא מוכר הלך וגדל. עד מהרה הוכרז סגר כללי. כל מגע עם אדם אחר, כל נשיפה, כל טיפת רוק טמנו בחובם איום שהשלכותיו טרם היו ברורות. הסיפורון הקליל על חוקר שהכרתי אישית המחיש לפתע את האפשרות של אינטימיות מסוכנת ביער.

כל מה שאינו אנחנו

כפי שמגנט מושך אליו ברזל, כך האנקדוטה הזאת שלתה ממעמקי זכרוני תקרית שאירעה כמה שנים קודם לכן. זו הייתה אפיזודה טריוויאלית לחלוטין - השד יודע איך בכלל זכרתי אותה - אבל כעת היא נטענה משמעות אחרת, מאיימת. זה קרה בשנת 2016, זמן קצר לפני שהתחלתי את לימודי הדוקטורט. בעצת המנחה העתידי שלי, יצאתי לתור את האמזונס בחיפוש אחר קהילה שתסכים לקבל אותי למחקר. שהותי הראשונה בקהילה ילידית בברזיל הייתה עבורי אירוע מרגש מאין כמותו. היום היה גדוש רשמים, אבל בערב כבר הייתי כל כך מותש מהחום הכבד ומהניסיונות לפענח את הפורטוגזית הרצוצה של הסובבים אותי, שהמאגיה של שפתם הילידית עוד דבקה בה, עד שהייתי בטוח שאירדם ברגע שאשתרע בערסל. אבל זה לא קרה.

באותו לילה, במלוקה של המנהיג, בעוד הוא ובני משפחתו ישנים שנת ישרים בערסליהם במרחק כעשרה מטרים ממני תחת הגג הנישא, אני התהפכתי מצד לצד, נידון להקשיב לכל רעש ורחש שבהם הפגין היער את חיוניותו מעבר לקירות העץ הדקים: ציפורים ששיגרו שירי חיזור לחלל האוויר, קופים שצרחו את תשוקתם מצמרת לצמרת, חרקים שהמו כמנוע שאינו כבה, שבים וקוראים זה לזה להזדווג. היער פרה ורבה מכל עבריי, ואני בטבורו, חבוק בערסל, אחוז בתמהיל משונה של תחושות: אדרנלין משעות היום, התרגשות מכך שסוף סוף יכולתי להשתלב בחיי היומיום של כפר ילידי שכה סקרן אותי, ודבר מה יצרי יותר ובנאלי יותר: חרמנות. ברגע שנדמה היה שאני מצליח להירדם, קפצתי בבהלה: מישהו נגע בי. בתוך

האפלה המוחלטת ידעתי, מעבר לכל ספק, שיד כלשהי ליטפה אותי; עדיין הרגשתי את מגעה החם, המשתהה, בין ירכיי. גישתי במהירות אל הפנס והדלקתי אותו. כלום בתוך הערסל, כלום מסביב, רק בני המשפחה ישנים, נוחרים. אבל אני הרגשתי את זה - היד הזאת נגעה בי. היער שאג בחוץ במיליון קולות של חיים, של רבייה, והבנתי שהדרך היחידה שלי להירדם היא לגמור. עשיתי זאת בשקט, פן אעיר את השאר. בבוקר הרגשתי בושה איומה. אין מצב, חשבתי, שהם לא יודעים שהבאתי ביד בלילה.

שנים לאחר מכן, כשנתקלתי ברשימותייי באנקדוטה על מפגשו של הפרופסור עם רוח היער, התקרית ההיא מהעבר נוצקה מחדש בתבנית מושגיהם של האנדוקה: זו הייתה פידו שנגעה בי, ואני נכנעתי לה. זיכרון אותו הרגע הפך, ממרחק הזמן, לחניכה מפוקפקת לחוכמה הילידית. פידו, הדולפין, האייל - פתאום התחוור לי משהו על אותה אסופה סתומה של חיות, של מפלצות. רוח הפידו, מסתורית וערמומית, מקפלת לתוכה את כוחות הפריון של היער, את עצם חיוניותו; ההבטחה הגלומה בכל מה שלא אולף, בכל מה שטרם בוית. פידו היא כוח הפיתוי שמפעילות עלינו מיליון ואחת אפשרויות: כל מה שאינו אנחנו, כל מי שאינו אנחנו, שקיומו מתדפק על קיומנו. החיים בגולמיותם. בעוררות שאחזה בי באותו לילה טרוף שינה נסחפתי אל היער, נתתי לו את זרעי, את גופי; סייעתי לו להתרבות. נזכרתי פתאום במה שקרה למחרת. בבוקר הצטופפתי עם כמה מבני הקהילה בחלקו האחורי, הפתוח, של טנדר שלקח אותנו לעיירה הסמוכה. כשהגענו לשם כבר הייתי מצונן מהרוח העזה שהכתה בפנינו. הצינון החמיר עם שברון הלב שתקף אותי רק אז, באיחור של כמה שבועות, בעקבות קשר רומנטי שקטעתי כדי לצאת למסע. קדחתי בערסל ביער, קדחתי בערסל על אוניות נהר, קדחתי במיטה בעיר, אכול געגועים נואשים לבן זוג לשעבר שהמשיך הלאה בחייו, כך גיליתי, מהר מדי. ממרחק הזמן הצלחתי להבין: להימשך אל מה שמחוץ לך, עד שאתה מאבד את עצמך - זו מחלת פידו, זו מחלת הדולפין. ההשתוקקות אל האחר שאנו מבקשים לעשותו לשלנו, אף שהוא כוח חיים שלעולם לא נוכל להחזיק בבעלותנו.

בין אכילה להזדווגות

ילידי האמזונס מבינים היטב בתשוקה: התשוקה היא הכוח המניע את היער. אנו, החיים מחוץ לאמזונס, נוטים להבין אותו דרך המטאפורה של שרשרת המזון. אבל זה רק חלק מהתמונה; עבור אלה שחיים את היער, הגבול בין אכילה להזדווגות מטושטש. אם כך, אין פלא שעבור צייד אנדוקה, חלום על אישה יפה עשוי לבַשֵּׂר על ציד מוצלח, ואילו חלום על יחסי מין עם אדם עשוי לבשר על מחלה מידי החיות. יער האמזונס הוא, בבסיסו, מרחב מיני: כשישה מיליון קילומטרים רבועים של תשוקה, שההישרדות בו תלויה ביכולתך לטרוף את הזולת - קולינרית אך גם מינית - ובהימנעות מליפול טרף בעצמך. עבור ילידי האמזונס, העולם הוא מאגר עצום של בני זוג פוטנציאליים, ולאחר הנישואים עימם הוא מאגר עצום פי כמה של גיסים וחמים שיהפכו לבעלי בריתך. גם החיות נוטלות חלק במשחק הזה. במחשבתם של עמים ילידיים רבים, יחסי מין וטרף הם שני מופעים של אותו סוג יחסים. כאשר מדובר בבני אדם אחרים, אנו נוהגים להתייחס לכך דרך מונחים של מין ונישואים; כאשר מדובר בחיות, לעומת זאת, מין ונישואים מתממשים בצורת אכילה: אנו אוכלים את בשרם, או שהם אוכלים אותנו באמצעות מחלות ושאר אסונות. בתוך הסבך הכאוטי כמעט של תשוקה והישרדות, דווקא המשפחה - האנשים

שאנו לומדים שלא לראות בהם טרף או מושא לפיתוי - היא מה שיש לייצר באופן פעיל, באמצעות אכילה בצוותא, דאגה הדדית וחניכה. זוהי, בקצרה, תפיסת העולם האמזונית: משיכה והתחברות הן הכלל, ואילו הצבת גבולות והיבדלות הן היוצא מן הכלל.

מיז׳ר, שבחברתו נתקלתי לראשונה בריח הדולפין, הוא שהבהיר לי מדוע הפיתוי המיני הוא כלי הנשק היעיל ביותר של יצורי היער. יום אחד, כשהצטרפתי אליו לציד, שאלתי אותו לגבי הקולות שבאמצעותם הוא מושך אליו את חיות הציד. רובם, הוא ענה לי, מחקים קולות ייחום וזיווג. פיתוי הוא תעלול רב עוצמה שבכוחו להפנט את הקורבן לרגע, להסיח את דעתו להרף עין - די זמן כדי להנחית עליו את המכה הסופית. כל הסחת דעת יכולה להתגלות כקטלנית בג׳ונגל חסר הרחמים, והסחת דעת מינית מסוכנת מכולן: דווקא הציפייה לעונג העילאי מותירה את האדם חשוף מאי פעם. להיות חרמן ביער משמעו להישלט בידי תשוקה שמושכת אותך לאינסוף זיקות אפשריות, וכל אחת טומנת בחובה את ההבטחה - את האיום - להרחיק אותך מעצמך.

לאנדוקה יש מילה לאנשים ודברים שעושים בדיוק את זה: *yoóka* - ״מסיטי דרך״. *Yoóka* הוא כל מה וכל מי שמרחיק אותך מעצמך, מסיט אותך מן הדאגה להישרדותך, לרווחתך ולשגשוגך, והופך אותך לחומר הגלם המזין את מעגל החיים והמוות של היער. המילה *yoóka* משמשת גם לציון מוצרים מזיקים מעולם האדם הלבן, כמו אלכוהול, חפצי מותרות שייעודם אינו ברור, או, בימים עברו, סחורות שהביאו עימן גם מגפות. ההפך של *yoóka* הוא *bɨ́iá*, שהוראתה ״כלי עבודה״: כל מוצר חיצוני התורם לרווחתם ולשגשוגם של בני האדם. כפי שמגולל הסיפור הקודר על הספינה המכושפת שטבעה עם קלאן הקקמברה, סכנות הדולפין ופידו מתמזגות בפיתוי שמפעילות סחורות yoóka: הרעב לסחורות האדם הלבן, על כל זוהרן ונוחותן, מביא לכך שאתה עצמך נופל טרף לכוחות היער. הכוחות האלה לנצח אורבים לאנשי האמזונס. הם עסוקים ללא הרף בהרחקת יתושים מוצצי דם; הם לוקחים עימם מצ׳טה אפילו כשהם הולכים לרחוץ בנהר, שמא ייתקלו בנחש ארסי; הם רואים מסביבם כיצד צמחים מטפסים מחבקים, אוחזים, חונקים, הורגים עצים, והגזעים המתים מזינים צמיחה חדשה. אפילו בשר הציד דורש תפילות שאמאניות ל״ריפוי״ לפני שיוגש לפעוט או לאישה אחרי לידה, תזכורת לכך שגם בשעת הארוחה אורבת נקמתן של החיות ושל הרוחות השומרות עליהן. במאבק המתמשך בין האנושי ללא־אנושי, אין תמה שילידים ש״הופכים ללבנים״ נעשים פגיעים במיוחד לכוחות הטרף של היער.

הכניעה לתשוקות

נקל לחשוב שתושבי האמזונס מתקיימים בבועה מחוץ להיסטוריה; אולם האנדוקה ובני עמים אחרים ביער מסובכים בכלכלה העולמית זה דורות ומכירים היטב את כוחותיה. אחת האמיתות שהם אוחזים בהן, אמת שמגולמת בדמות הדולפין, היא שהכוח המזין והמסוכן שמניע את היער הוא גם הדם שזורם בעורקי כלכלת הסחורות שבה כולנו חיים. זו כלכלה שניזונה מתחושת החסך שלנו. אנו משתוקקים להידמות לאחרים - ביופיים, בטעמם, ואפילו, באופן פרדוקסלי, בייחודיותם ובאותנטיות שלהם. מעבר לקלישאות כמו ״סקס מוֹכֵר״, והעובדה שאנו צורכים מוצרים ושירותים כדי להיות מושכים יותר בעיני אחרים, מסתתר העיקרון העמוק יותר שניסח ההוגה רנה ז׳יראר: התשוקה לעולם אינה שלנו באמת. היא מגיעה מבחוץ, מן הזולת, שאת תשוקתו לחפצים ולאורחות חיים אנו מאמצים כאילו הייתה שלנו.

הדינמיקה הזאת מהותית לחברתיות האנושית, והיא עומדת בבסיס האופן שבו אנו לומדים את העולם, מתבגרים לתוכו ומגבשים את תחושת העצמי שלנו. אולם בחברת הצריכה היא יוצאת מכל פרופורציה, כשהרשתות החברתיות מרחיבות עד בלי די את מעגל האנשים שאליהם אנו נושאים את עינינו.

הרחק מקליטת האינטרנט הרעועה של האמזונס, האצבעות שלי מתפתות שוב ושוב לגלול את חוויות חייהם המפולטרות של אחרים, מחברים טובים ועד לקולגות מהעבר ומכרים לרגע, פה ושם אדם על גבול המשפיען. דימויי האושר שלהם מגרים ומטרידים; ההצלחה והחן שהם מציגים לעולם מרצדים מול עיניי, ממש כפי שריחו של הדולפין עקצץ באפי על נהר הקקטה. כנגד רצוני, אני מוצא שתשוקתי נדבקת בתשוקתם. עבור האנדוקה, הכניעה לתשוקותיו של הדולפין, לתשוקות הפידו, סופה מחלה. היא מתחילה בציפייה חסרת מנוח; העיניים סורקות את המרחב מאופק לאופק בחיפוש אחר המסעיר, היפה, האקזוטי. ההשתוקקות הזאת מרחיקה את קורבנותיה מעצמם, תולשת אותם מאנושיותם, עוקרת אותם מן העולם שבו הם נטועים. בהיותם נטולי עוגן, הם נעשים פגיעים לכל אשר אורב בסביבתם. זהו כוחו של הדולפין: לפתות אותנו אל האחר, עד שנאבד את עצמנו.

מחקר שמוקדו כוח, כך מתברר, עשוי להוביל דווקא להכרה בחולשה. עבור האנדוקה, המסורות המועברות מדור לדור הן גוף ידע המחסֵן את הגוף והנפש מפני סכנות היער. מחברות השדה שלי מתעדות סיפורים וטקסים, לחשים ומנהגים - מאגר של כלי נשק וביצורים שאנדוקה בני דורות רבים פיתחו ושכללו על מנת להתגבר על הסכנות הללו; זניחתם מותירה אותם חשופים להן. אולם איני מתקשה כלל להבין מדוע חבריי מקרב האנדוקה מקפידים על המסורות הללו פחות מכפי שהם עצמם סבורים שעליהם לעשות. המילים שאני שומע בהקלטות מישיבות הממבאדרו הליליות נמסרו מדור לדור במשך עשרות, אולי מאות שנים; כעת הן נאמרות בקולות עייפים, בטון מובס. להאזין להם זה כמו לשחות באוקיינוס של חוכמה שאין לה שיעור, אבל זוהי שחייה נגד הזרם.

בבת אחת אני משווע לאוויר, טובע. היציאה מהיער הייתה החלק הקל; קשה הרבה יותר להוציא מתוכי את נקודת המבט של האנדוקה, שמארגנת מתוך ראשי מחדש את העולם סביבי, חושבת את חיי במונחיה.

אני בודק את הטלפון: כמעט הגיע הזמן. אני עוצר את ההקלטה, משתיק את הקולות מהממבאדרו, פותח את האפליקציה וכותב לדייט שלי שאני בדרך. לפני שאני יוצא מהבית אני חובש את הכובע, ליתר ביטחון, להסתיר את חור הנשימה.

ד"ר אלירן ארזי הוא אנתרופולוג באוניברסיטת קיימברידג'. מחקריו מתמקדים בהקשרים העכשוויים והפוליטיים של קוסמולוגיות ילידיות באמזונס.
הגרסה המקורית של המאמר התפרסמה במגזין Aeon תחת הכותרת "Dolphins and Other Lovers".
